

MÒDUL 5.

Gestionar els nostres diners: les Finances Ètiques

Itinerari educatiu d'Economia Social
i Finances Ètiques

Índex

• Presentació	3
• Objectius d'aprenentatge	3
• Relació curricular	4

MARC CONCEPTUAL

• El sistema financer	5
• Les finances ètiques	6

PROPOSTES EDUCATIVES

• Plantejament de les sessions	12
• Sessió 1: Introducció i exploració	13
- Activitat 1: Una guardiola col·lectiva?	13
• Sessió 2: Ampliació i consolidació	15
- Activitat 2: Rol-playing financer	15
- Annex 1/ Fitxes de rol	17
- Annex 2: Qüestionari d'avaluació	21

Presentació

La funció primària d'una entitat financera és la intermediació entre l'estalvi i el finançament. En aquest mòdul es proposa a l'alumnat investigar alguns aspectes concrets del funcionament de la banca i contrastar com es gestionen els estalvis de les persones en diferents tipus d'entitats financeres; així com mostrar els criteris que orienten les finances ètiques.

Objectius d'aprenentatge

- » Mobilitzar els coneixements previs de l'alumnat sobre la banca i les finances.
- » Descriure com funciona el sistema financer: entendre què és l'estalvi, el préstec i l'interès bancari.
- » Comprendre quins principis diferencien la banca ètica de la convencional mitjançant la participació en una activitat de rol-playing.

Relació curricular

Àmbit	Competències	Continguts clau	Criteris d'avaluació
Àmbit social	<p>Competència 3. Interpretar que el present és producte del passat, per comprendre que el futur és fruit de les decisions i accions actuals.</p> <p>Competència 5. Explicar les interrelacions entre els elements de l'espai geogràfic, per gestionar les activitats humanes en el territori amb criteris de sostenibilitat.</p> <p>Competència 11. Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític.</p> <p>Competència 12. Participar activament i de manera compromesa en projectes per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica.</p> <p>Competència 13. Pronunciar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i dones.</p>	<p>L'economia i els sistemes econòmics</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les necessitats humanes i l'escassetat. <p>L'empresa i la funció de producció</p> <ul style="list-style-type: none"> • El desenvolupament sostenible. <p>Interacció entre els grups humans i el medi. Activitats econòmiques i el seu impacte mediambiental. Matèries primeres i fonts d'energia.</p> <p>Situacions de desigualtat, injustícia i discriminació. Justícia social, solidaritat i equitat. Estereotips i prejudicis.</p> <p>Desenvolupament humà sostenible. Ús responsable, racional, solidari i democràtic dels recursos. Consum responsable.</p> <p>Estratègies comunicatives en situacions d'interacció oral, exposició, comunicació de resultats i debats.</p>	<p>Dimensió geogràfica</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analitzar, per mitjà dels indicadors socioeconòmics, els desequilibris en la distribució dels recursos, explicant possibles causes i conseqüències i cercant propostes alternatives a la desigualtat i de suport al desenvolupament sostenible. - Analitzar i interpretar la interacció que es produeix entre l'entorn i l'activitat humana, per percebre els canvis socioambientals com a resultat de la utilització del medi i els seus recursos per part de les societats. <p>Dimensió ciutadana</p> <ul style="list-style-type: none"> - Participar en debats, exposant opinions raonades sobre canvis i continuïtats que afectin aspectes de l'actualitat, aportant argumentacions basades en les ciències socials, respectant les opinions dels altres i cercant l'obtenció i comunicació de conclusions comunes.

MÒDUL 5.

Gestionar els nostres diners: les Finances Ètiques

Itinerari educatiu d'Economia Social i Finances Ètiques

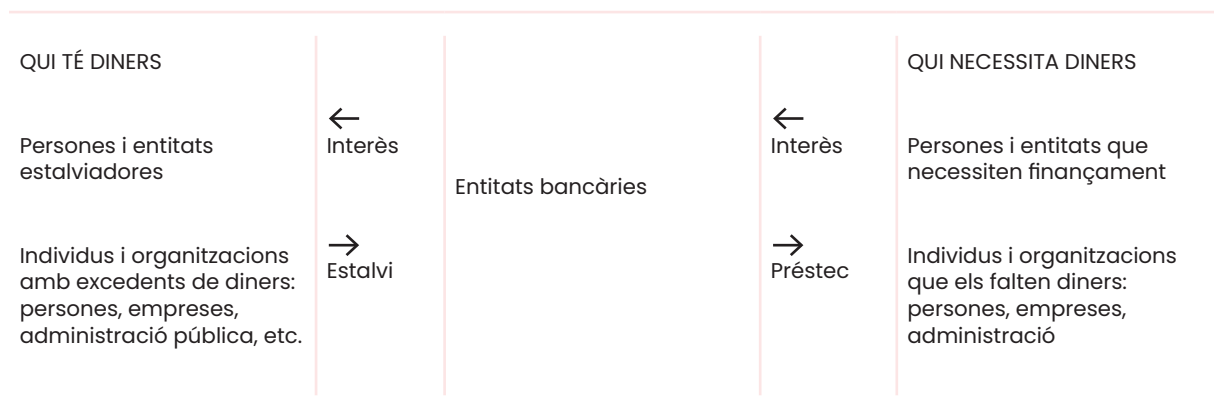
Àmbit	Competències	Continguts clau	Criteris d'avaluació
Àmbit de cultura i valors	Competència 9. Analitzar críticament l'entorn (natural, científicotecnològic, social, polític, cultural) des de la perspectiva ètica, individualment i de manera col·lectiva.	<p>Els criteris morals i la seva fonamentació: cura, justícia, compassió, reciprocitat, imparcialitat...</p> <p>Les normes i els criteris del treball en grup i en equip.</p> <p>Valors i actituds a partir d'un sistema democràtic: solidaritat, bé comú, compromís, diàleg.</p> <p>Àmbits de cooperació i participació: voluntariat, ONG, centres d'assistència comunitària.</p>	<p>Fer ús de l'argumentació i la reflexió en l'anàlisi de situacions tant reals, quotidianes o llunyanes, com hipotètiques o fictícies.</p> <p>Mostrar la comprensió dels continguts de la matèria tot establint comparacions de posicions contraposades, anàlisis crítiques de les diferents posicions i defensant, si fos diferent, la pròpia posició de manera argumentada.</p>
Competències transversals Àmbit personal i social	Competència 4. Participar a l'aula, al centre i a l'entorn de manera reflexiva i responsable.	<p>Habilitats i actituds per a la participació: comunicació, empatia, assertivitat, respecte...</p> <p>Espais de participació: Entorn: aprenentatge-servei, servei comunitari, plans educatius d'entorn, pla educatiu de ciutat, consell escolar (de districte, de ciutat, de Catalunya), consell de joves i adolescents (de barri, de ciutat, de Catalunya), projectes comunitaris (al barri, a la ciutat, etc.), Pla català d'esport a l'escola, entitats de lleure educatiu, xarxes d'escoles, voluntariat, etc.</p>	<p>Participar de forma positiva</p> <p>Aportar idees en benefici de la convivència</p> <p>Defensar el propi posicionament respectant el dels altres</p>

Marc conceptual

El sistema financer

El sistema financer és el conjunt d'institucions, mitjans i mercats que canalitzen l'estalvi de les persones i organitzacions cap a les persones o les organitzacions a qui els manca finançament.

La funció d'un sistema financer ha de ser facilitar les relacions entre les persones que tenen excedent de diners i les que tenen necessitat de diners.

Així doncs, el banc és una entitat que s'encarrega d'administrar i deixar diners. També ho fan les caixes d'estalvi i les caixes rurals.

En resum, les activitats principals de les entitats bancàries són:

- 1. Captar diners sobrants (estalvis)** de les famílies, empreses i administracions públiques i oferir una compensació econòmica a canvi (interès).
- 2. Prestar diners a les les persones,** empreses o institucions que en necessiten a canvi d'una compensació econòmica (interès). Cal tenir en compte que per poder accedir a un préstec, cal mostrar unes garanties de solvència.

La banca convencional desenvolupa aquesta funció d'intermediació financera amb l'objectiu principal de maximitzar beneficis mitjançant el cobrament d'interessos i comissions que utilitzarà per a la remuneració als estalviadors i la generació de beneficis per pagar als accionistes segons el capital aportat.

A més, també acudeix als mercats financers realitzant grans inversions, sense discernir, més enllà de criteris de rendibilitat, quin producte financer es contracta o quina activitat, sector o empresa s'està finançant.

Les finances ètiques

El sistema financer ètic també desenvolupa aquesta funció d'intermediació financera, però amb l'objectiu que els diners recollits siguin tan sols una eina en favor dels projectes amb un valor afegit per a la societat des del punt de vista social, mediambiental, cultural, educatiu, democràtic, etc.

Les entitats de banca ètica o finances ètiques es dediquen a captar estalvis de persones o organitzacions i, amb aquests diners, concedir préstecs a empreses o projectes que necessiten finançament, cobrant interessos i comissions per poder remunerar a qui ha dipositat els diners i, fins i tot, també, per tenir beneficis que els permetin consolidar l'activitat financera i enfortir els recursos de l'entitat.

*Les **finances ètiques i solidàries** són les que fan compatible la rendibilitat econòmica i financera amb la consecució d'objectius socials i ambientals.*

Les entitats de finances ètiques no concedeixen préstecs a qualsevol tipus d'empresa, sinó que apliquen uns criteris ètics i socials de selecció de projectes per finançar, amb el que invertiran els nostres diners únicament en empreses amb un impacte social i mediambiental positiu. A més, tot això ho fan amb total transparència, quelcom oposat al 'secret bancari' i l'opacitat que impera en altres tipus de banca.

Una qüestió de principis

Els principis que guien les entitats de finances ètiques impregnen des de la política d'inversions fins a l'estructura interna i externa. Han de guiar no només totes les activitats de l'entitat financera, sinó també l'actitud i el compromís:

- » **Ètica aplicada:** fer un procés de reflexió constant en l'aplicació dels criteris d'inversió i de concessió de crèdits.
- » **Coherència:** excloure les inversions en sectors nocius per a la societat i el planeta (armament, especulació, activitats contaminants, etc.).
- » **Implicació:** invertir en projectes amb un alt impacte social, ambiental i cultural. Les finances ètiques faciliten l'accés al crèdit a col·lectius que tradicionalment han estat exclosos.
- » **Participació:** promoure les formes organitzatives que faciliten la participació democràtica. Sovint, les entitats financeres ètiques són cooperatives, on les persones sòcies decideixen sobre les polítiques bàsiques de l'entitat, amb independència del capital aportat: una persona equival a un vot.
- » **Transparència:** Garantir el principi de transparència de les persones o les entitats estalviadores que saben a qui i per a què estan servint els seus estalvis. Les entitats financeres ètiques informen periòdicament les persones sòcies i la clientela sobre els projectes finançats.

Les finances ètiques

El sistema financer ètic també desenvolupa aquesta funció d'intermediació financera, però amb l'objectiu que els diners recollits siguin tan sols una eina en favor dels projectes amb un valor afegit per a la societat des del punt de vista social, mediambiental, cultural, educatiu, democràtic, etc.

Les entitats de banca ètica o finances ètiques es dediquen a captar estalvis de persones o organitzacions i, amb aquests diners, concedir préstecs a empreses o projectes que necessiten finançament, cobrant interessos i comissions per poder remunerar a qui ha dipositat els diners i, fins i tot, també, per tenir beneficis que els permetin consolidar l'activitat financera i enfortir els recursos de l'entitat.

Les finances ètiques i solidàries són les que fan compatible la rendibilitat econòmica i financera amb la consecució d'objectius socials i ambientals.

Les entitats de finances ètiques no concedeixen préstecs a qualsevol tipus d'empresa, sinó que apliquen uns criteris ètics i socials de selecció de projectes per finançar, amb el que s'invertiran els nostres diners únicament en empreses amb un impacte social i mediambiental positiu. A més, tot això ho fan amb total transparència, quelcom oposat al 'secret bancari' i l'opacitat que impera en altres tipus de banca.

Una qüestió de principis

Els principis que guien les entitats de finances ètiques impregnen des de la política d'inversions fins a l'estructura interna i externa. Han de guiar no només totes les activitats de l'entitat financera, sinó també l'actitud i el compromís:

- » Ètica aplicada: fer un procés de reflexió constant en l'aplicació dels criteris d'inversió i de concessió de crèdits.
- » Coherència: excloure les inversions en sectors nocius per a la societat i el planeta (armament, especulació, activitats contaminants, etc.).
- » Implicació: Invertir en projectes amb un alt impacte social, ambiental i cultural. Les finances ètiques faciliten l'accés al crèdit a col·lectius que tradicionalment han estat exclosos.
- » Participació: Promoure les formes organitzatives que faciliten la participació democràtica. Sovint, les entitats financeres ètiques són cooperatives, on les persones sòcies decideixen sobre les polítiques bàsiques de l'entitat, amb independència del capital aportat: una persona equival a un vot.

Transparència: Garantir el principi de transparència de les persones o les entitats estalviadores que saben a qui i per a què estan servint els seus estalvis. Les entitats financeres ètiques informen periòdicament les persones sòcies i la clientela sobre els projectes finançats.

Les finances ètiques i de l'economia social a Catalunya

Les entitats de finances ètiques

En el sistema de finances ètiques podem trobar diverses iniciatives i projectes que van des de grups d'estalvi comunitari a cooperatives de serveis financers i entitats bancàries regulades per organismes i normatives que regeixen el sistema financer estatal i internacional.

Les entitats que pertanyen a l'ecosistema de finances ètiques i solidàries fan una aposta clara i única per la promoció de projectes amb un clar impacte social i ambiental positiu, el respecte i el compliment dels principis que defineixen les finances ètiques i, a més, estan integrades en les diferents xarxes locals, estatals o internacionals de finances ètiques.

A Catalunya, aquestes són algunes de les entitats que formen part de l'ecosistema de les finances ètiques: Fiare Banca Ètica, Coop57, OikoCrèdit o Triodos Bank.

També hi ha altres entitats financeres a Catalunya i Espanya que compleixen alguns principis de les finances ètiques i que s'emmarquen en l'àmbit de l'economia social. Alguns exemples en són: Caixa Enginyers, Caixa Guissona, Caja Mar, Laboral Kutxa, etc

Coop57

És una cooperativa de serveis financers ètics i solidaris que treballa pel finançament de projectes d'economia social i solidària mitjançant la intermediació financera. Això significa, recollir i captar l'estalvi de la societat civil per poder canalitzar-ho cap al finançament d'empreses i entitats que generin un impacte social positiu i avancin cap a processos de transformació social i econòmica.

Fiare Banca Ètica

És un banc ètic i cooperatiu, nascut de la fusió entre Banca Popolare Etica, que opera a Itàlia des de 1999, i Fiare, que fa d'intermediària a l'Estat espanyol des del 2005.

Oikocredit

És una institució financera i cooperativa mundial no bancària que promou el desenvolupament sostenible mitjançant la concessió de préstecs, capital i suport per al desenvolupament de les capacitats a institucions de microfinances, cooperatives, organitzacions de comerç just, pimes i projectes d'energies renovables en països en vies de desenvolupament.

Triodos Bank

És un banc europeu independent, referent en banca ètica i sostenible, amb més de 37 anys d'experiència. Desenvolupa un model innovador de negoci bancari basat en valors i impacte positiu, que combina la rendibilitat financera amb la rendibilitat social i mediambiental.

Per saber-ne més

Consulta l'annex "Bibliografia, enllaços i recursos de referència" de l'itinerari Educatiu d'Economia Social i Finances Ètiques per aprofundir en els continguts d'aquest mòdul i descobrir altres recursos educatius inspiradors.

PROPOSTES EDUCATIVES

Plantejament de les sessions

Es proposa desenvolupar les activitats i continguts d'aquest mòdul en dues sessions:

Sessió	Plantejament	Temporalització
1. Introducció i exploració	Realització de les activitats amb el professorat	1 hora
2. Ampliació i consolidació	Dinamització amb un/a formador/a extern	1 hora

SESSIÓ 1: Introducció i exploració

Activitat 1: Una guardiola col·lectiva?

Temporalització orientativa: 30 minuts

Enunciat i explicació de la dinàmica

Aquesta activitat té per objectiu comprendre de forma bàsica la funció de les entitats bancàries i el negoci bancari. També pretèn apoderar l'alumnat, fent-lo conscient de la capacitat d'autogestió col·lectiva i solidària que tenim les persones. Seguim aquests passos:

1. Formem un grup de 4 persones. A cada membre del grup li proposem fer una cerca d'informació sobre un dels tipus de bancs següents i del seu funcionament.
 - » Banc d'aliments
 - » Banc de sang
 - » Banc del temps
 - » Banc de diners (entitat financera)

Els demanem que posin en comú la informació i anoti a una taula com funciona cada un d'aquests bancs i quin interès hi ha de fons, en cada cas

	DONANTS	RECEPTORS
	Què donen els donants i per què? Què n'obtenen a canvi?	Els qui reben la donació? Què se'ls exigeix? Què hauran de donar en el futur?
Banc de sang	•	•
Banc del temps	•	•
Banc d'aliments	•	•
Banc de diners	•	•

2. Fem una breu reflexió amb el conjunt del grup-classe i arribem a la conclusió que allò que distingeix la banca financera d'altres tipus de bancs d'intercanvi i donació és l'interès econòmic, la rendibilitat. La banca utilitza els fons dipositats per empreses i particulars per tal de prestar-los a altres empreses i particulars, a canvi d'un percentatge de benefici. Per això, la banca financera és un negoci.
3. A continuació, expliquem que tanmateix, a nivell micro existeixen experiències i eines d'intercanvi econòmic que no es basen en el lucre privat sinó en el suport mutu. Es tracta de grups formats per persones que estalvien per crear un fons comú i per concedir d'aquest fons petits préstecs a les persones del grup que ho necessiten.

Dones de Malawi amb la seva caixa d'estalvi

4. Proposem als equips que pensin: si entre ells i elles organitzessin grups d'estalvi d'aquest tipus, com funcionarien? Per respondre, poden partir d'aquestes preguntes:

- » Quant pot estalviar cadascú? Quants diners dipositem cada mes a la caixa d'estalvi comuna?
- » En cas que alguna persona necessiti un préstec, quina ha de ser la proporció entre la quantitat estalviada i la demanda en el préstec
- » Quines activitats finança el grup i quines no? O bé, quin és l'ordre de prioritats a l'hora de cedir préstec (activitats relacionades amb la salut, l'oci, l'alimentació, l'educació, l'estètica,...)
- » Amb quant de temps aquest s'ha de retornar el préstec?

SESSIÓ 2: Ampliació i consolidació

Activitat 2: Rol-playing financier

Temporalització orientativa: 45 minuts

Desenvolupament de la dinàmica

1. S'introdueix la segona sessió i es repassa el funcionament bàsic del sistema financer i la banca ètica a partir dels continguts i les activitats desenvolupades en la primera sessió del mòdul 5. D'aquesta manera, l'alumnat serà més capaç de comprendre i assumir el seu rol en aquesta activitat.
2. Es formen quatre equips de 5 o 6 alumnes. A cada equip se li facilita la fitxa d'un dels rols: banca convencional, banca ètica, estalviador/es i emprenedor/es. Cada equip ha de llegir amb atenció la descripció, comprendre quin és el seu objectiu en el joc i preparar-se pel rol-playing.
Els bancs hauran de preparar una llista de preguntes que faran als estalviador/es i emprenedor/es. També hauran de tenir clar quins serveis poden oferir a cada tipus de client i amb quines condicions.
 - Els estalviador/es i emprenedor/es hauran de debatre i anotar què volen demanar als bancs: com explicaran les seves necessitats i quines preguntes faran als bancs?

3. La banca convencional i la banca ètica es distribueixen en dos espais diferenciats de l'aula (o en dues aules, si és possible). La clientela (estalviadors/es i emprenedor/es) s'hauran de moure per l'espai per tal de demanar la informació necessària a cada banc. És possible que els bancs demanin a la clientela informació de la qual no disposen. Si això succeeix, la clientela haurà de preparar la informació requerida pel banc i tornar-hi a anar. Cada equip pot disposar d'una tauleta o portàtil per cercar informació.
4. Un cop acabada la dinàmica, es tanca l'espai del joc de rol. Un/a representant de cada equip exposa a la resta del grup quines decisions s'han pres i per què. Per exemple: la persona responsable de l'equip d'estalviador/es podria exposar que han decidit optar per la banca ètica, ja que considera que hi ha una major transparència sobre el destí dels diners dipositats.
5. Per finalitzar la sessió, cada alumne/a individualment haurà de completar el qüestionari d'avaluació

Aquesta proposta educativa és una adaptació de l'activitat "El rol de les finances" de FETS- Finançament Ètic i Solidari.

Materials necessaris

- » Fitxes de rol (Annex 1)
- » Fulls en blanc, bolígrafs i/o llapis
- » Qüestionari d'avaluació (Annex 2)
- » Dispositiu amb connexió a Internet per a la cerca d'informació

Annex I: Fitxes de rol

Retalla les fitxes de rol per la línia discontinua.

Enganxa la cara A darrera de la corresponent cara B de cada fitxa.

Cara A

Banca convencional

Objectiu

- Maximitzar benefici econòmic per a accionistes i clientela.

Cara B

Orientacions

- El vostre interès principal és obtenir més diners. Per tant, cal que capteu estalvi i invertiu en projectes que mostrin rendibilitat econòmica, sense importar el tipus d'empresa ni l'impacte socioambiental. Per tant, cal que feu moltes preguntes econòmiques als emprenedors/es perquè us mostrin que el seu projecte generarà beneficis.
- Per tal d'atorgar crèdits, els emprenedors/es us hauran d'oferir les seves propietats en forma d'aval (cases, cotxes, etc.). D'aquesta manera, us assegureu que si no us tornen els diners, els podreu recuperar per una altra banda. Per aquesta raó, a la gent que no tingui propietats ni familiars propietaris no els facilitareu finançament.
- No us baseu en criteris de participació i transparència, sinó en aconseguir més capital. La manca de transparència fa que els vostres clients desconeguin els mercats on opereu i quin tipus de projectes financeu.
- Per convèncer els estalviadors/es, posareu l'èmfasi en que els donareu un percentatge de benefici molt bo.

Cara A

Objectiu

- Maximitzar benefici social, ambiental i econòmic

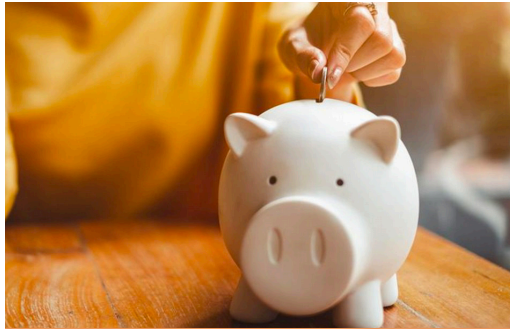

Cara B

Orientacions

- Procureu gestionar els diners de forma ètica, finançant projectes i productes rentables que vetllin pel benestar de les persones, i que garanteixin un impacte social i ambiental positiu.
- Us baseu en principis ètics: ètica aplicada (criteris d'inversió i concessió de crèdits), participació dels clients i usuaris en la presa de decisions, coherència amb els valors, transparència (informació), compromís (inversió segons criteris de transformació social).
- Prioritzeu finançar projectes que tenen un clar impacte socioambiental positiu i un arrelament al territori. També prioritzeu les formes jurídiques alineades amb els vostres valors, com ara les cooperatives de treball.
- Com totes les entitats bancàries, demaneu un aval per garantir el retorn dels diners prestats; però prioritzeu els avals socials.

Cara A

Estalviador/es

Objectiu

- Obtenir un bon rendiment econòmic dels estalvis i garantir que els vostres diners no es destinin a finalitats no ètiques

Cara B

Orientacions

- Busqueu l'entitat financera que doni el millor rendiment econòmic als vostres estalvis.
- No us agradaria que els vostres diners servissin per a finançar empreses d'armament ni projectes que provoquin un impacte ambiental i social negatiu. Per això, voleu que les entitats bancàries us facilitin informació dels seus criteris d'inversió.
- Preferiríeu que els vostres diners servissin per ajudar a fer realitat els projectes econòmics que tenen una perspectiva social i ambiental justa.

MÒDUL 5.

Gestionar els nostres diners: les Finances Ètiques

Itinerari educatiu d'Economia Social i Finances Ètiques

Cara A

Estalviador/es

Objectiu

- Aconseguir el finançament necessari per dur a terme el vostre projecte.

Cara B

Orientacions

- Ja heu fet 18 anys i una colla d'amics i amigues teniu una idea de negoci social pel vostre barri o poble. Penseu-la detingudament perquè l'haureu d'explicar als bancs quan aneu a demanar finançament. Per exemple, algunes idees:

Muntar un bar musical cooperatiu per a promoure els artistes locals i on serviríeu menjar ecològic de proximitat.

Obrir un canal de YouTube per difondre formes de vida més sostenibles.

Crear una cooperativa per dissenyar i fabricar roba a partir de roba reutilitzada, mitjançant tints ecològics i procurant que tot el procés industrial es realitzi a Catalunya.

- Feu una estimació inicial de quants diners voldreu demanar a l'entitat bancària i feu una llista dels beneficis econòmics, socials i ambientals de la vostra proposta.

Qüestionari d'avaluació

Respon les preguntes següents per valorar l'activitat:

Nom de l'alumne/a: Rol:

- 1. En quines situacions s'han posat en pràctica els principis de la banca ètica durant la dinàmica??**
- 2. En quin grau diries que has participat en el teu equip de rol?**
- 3. Quines tasques concretes has desenvolupat durant el rol-playing?**
- 4. Com t'has sentit participant en aquesta dinàmica? Explica'ns-ho.**